

Till byalagen i Kommittén för Kaitum och Kalix Älvar och stödjande medlemmar i Älvräddarna.

Bästa Älvräddare!

Ett stort tack till dig för det stöd du gett och ger till kampen för svenska strömvatten! Det är ovärderligt. Det lagskydd som bl.a. Kalixälven sedan länge haft borde vara säkert, men vi märker att det ständigt behöver förklaras och försvaras. Vi har ju nu en helt utbytt riksdag med otillräcklig erfarenhet och kunskap på området, och vi kan inte bortse från att denna riksdag med ett enda beslut har möjlighet att riva upp skyddet. Det är därför vi måste fortsätta jobba i Älvräddarna.

Men någon gång måste vi ändå kunna förklara den akuta kampen för Kalixälven avslutad och vunnit och lägga Kommittén för Kaitum och Kalix Älvar i beredskapsläge. Det har vi nu gjort vid senaste årsmötet och jag tycker att det kan vara på sin plats med en resumé ur mitt perspektiv av den flera decennier långa och för många av oss jobbiga älvkampen.

Kommer du ihåg hur det var? Det började med Kaitumöverledningen 1970. En damm skulle byggas nedanför Kaitumsjöarna och Kaitumälvens vatten ledas i en lång tunnel under Sjaunja fågelskyddsområde till Luleälven. Hela älvdalsbefolkningen vände sig mot det fula tilltaget att stjäla vatten från Kalixälven. Kommittén för Kaitum och Kalix älvar bildades vid ett stormöte i Kalix och motstånd kom från olika håll i hela landet. Kommittén jobbade för högttryck, sammanställde och spred en skrift om skadeverkningarna. Men långt värre hot väntade. Redan samma år planerade regeringen lägga proposition på Kaitumöverledningen med kraftverk+ utbyggnad i Kalixälven (Vettasjärvmagasinet, fem mil torrläggning och två kraftverk, Parakka och Mestoslinkka). Kommittén skickade i maj 1970 det första, femsidiga "Faktabladet" till regeringen, samtliga riksdagsmän och massmedia. Redan i juni följde det tiosidiga "Faktablad 2". (Första sammanfattande sidan i bilaga. Så såg det ut med tidens teknik och de små resurser vi hade). Jag tror faktiskt att politikerna i riksdag och regering läste våra skrifter -- de var inte som nu dränkta av propäer från alla möjliga intressen. Det stora och breda motståndet avvägrade även det hotet och några relativt lugna år följde. Men 1974 inleddes det stora och långa slaget mot regeringens planer på en total utbyggnad/förstörelse av hela Kaitum-Kalixälven med Ängesån.

Nu hade vi turen att Kommittén och motståndet mot utbyggnad i hela älvdalen redan fanns, att riksdagen var något förberedd och att Älvräddarna bildats; för det var oerhört starka krafter (LO och dåvarande regeringspartiet, Socialdemokraterna) som krävde att hela Kaitum-Kalixälven skulle offras. Av sysselsättningsskäl -- inte elbrist! På grundval av en kortfattad utbyggnadsbeskrivning från Vattenfall! Utan någon som helst miljökonsekvensbeskrivning! Det var politiskt bråttom att skaffa fortsatt jobb åt vattenrallarna vid Luleälven . . .

Nu fick många politiker och andra i älvkommunerna lojalitetsproblem - följa partiet eller värna hembygden. De som valde partiet trodde möjligen på talet om jobb och bättre framtid för kommunen, trots att all erfarenhet och forskning pekade på motsatsen. Opinionsen i älvdalen var alltså splittrad. Men det avgörande nu var vilket beslut riksdagen skulle ta. Regeringspartiet hade inte egen majoritet i riksdagen så det gällde att före beslut få fram information till framför allt de andra partierna om älvens värde och de oerhörda konsekvenserna av utbyggnad. Den som kände älven och älvbygden och studerade Vattenfalls

utbyggnadsplaner insåg att det handlade om en medvetet planerad, oåterkallelig miljö- och naturkatastrof för hela Älvdalen. Men hur förmedla det med trovärdighet till riksdagsledamöterna?

I stället för den ingående konsekvensutredning som statsmakten naturligtvis själv skulle gjort före beslut, tvingades vi göra en provisorisk snabbutredning. Vi kontaktade samtliga myndigheter som företrädde de motstående intressena (som skogsbruk, jordbruk, rennäring, fiske och fiskreproduktion, natur, djur- och växtliv, ekologi, turism, rekreation m.m.). Jobb och press dygnet runt under lång tid. Vi bad dem beräkna hur utbyggnaden skulle påverka respektive samhällsintresse och vi vidarebefordrade uppgifterna till riksdagspartierna. Regeringens utbyggnadsplaner stoppades av riksdagen. **Det var, anser jag, den avgörande segern i kampen för Kalixälven.** För nu(!) tillsatte regeringen "utredningen rörande vattenkraftutbyggnad i norra Norrland", som borde funnits från början. Av de orörda storälvarna fanns enbart den troligen allra värdefullaste, Kalixälven, med - enligt någon särpräglad politisk logik. Men det var trots allt bra, för med utredningens betänkande 1967 (SOU 1976:28) bekräftades med råge allt vi påstått i vår s.k. "skräckpropaganda". På en värdeskala respektive skadeskala från 1-4 fick Kalixälven 4:or för alla motstående intressen! Älven var särklassig. Det visste vi redan. Det var visserligen inte någon slutseger och utgången inte alls given, men nu kunde vi i fortsättningen hänvisa till en mycket tydlig statlig utredning. Den gjorde det lättare att bemöta alla de kommande framstötarna som under 70-80 talen krävde mycket arbete - debatter i tidningar, radio och TV; mängder av skrivelser och brev; föredrag; namninsamlingar; uppvaktningar av politiker från riksdag och regering (miljöministern och energiministern); kanotstafett med budkavle längs hela Kalixälven och stor avslutning vid älvbron i Kalix; Skottes musikorkesters singelskiva "Rädda Kalixälven" m.m. Det var många som drog sitt strå till stacken och den slutgiltiga(?) segern.

Men än behövs tyvärr Älvräddarna och ditt och mitt fortsatta stöd till kampen för svenska strömvatten. Förutom att slå vakt om skyddet i Miljöbalken för bl.a. Kalixälven lägger Älvräddarna nu mer och mer fokus bl.a. på att återställa biologiska värden i påverkade vatten, restaureringar. Det flyttar frontlinjen bort från nyexploatering, som blir alltmer omöjlig. Denna nya inriktning och en dynamisk ordförande i riksorganisationen breddar vår medlemsbas och medlemmar strömmar till som aldrig förr. Detta nya speglas i den kommande Älvräddaren, som vi jobbar med just nu och som du snart har i brevlådan.

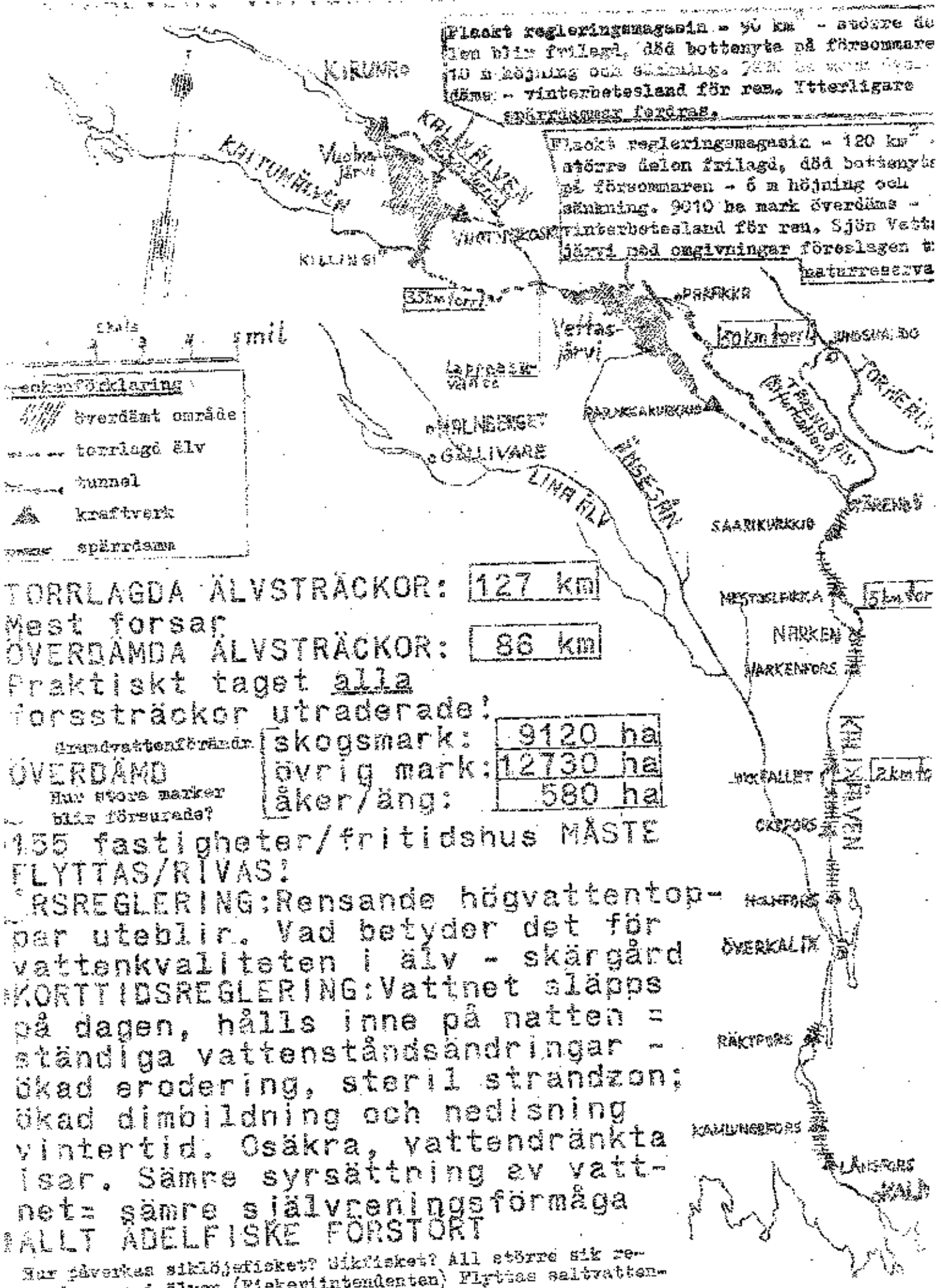
En personlig betraktelse: När jag 1970 ombads bli sekreterare i Kommittén för att skriva protokoll anade jag inte vad som väntade. Valet att sedan säga nej till det arbete som krävdes var helt enkelt omöjligt hur mycket tid och psykisk press det än kostade. Nu ska vi bara känna ogrumlad glädje över att Kalixälven är räddad. Men visst är det sorgligt att så mycket arbete av så många skulle krävas för en sådan självklarhet. Det är svårt att veta vad vårt arbete i Kommittén egentligen betydde, men låt oss tro att det var en hel del.

Jag gläder mig mycket över den fina "vildmarksyxan" från Gränsfors bruk jag fick av Kommittén. Den har en given plats vid kommande lägereldar. **Tack!**

Hälsningar!
Olov Jonsson

Bilagor: ~~Inbjudan från Naturskyddsföreningen till en föreläsning om klimatfrågor.~~
Förstasidan av "Faktablad 2" från 1970.

För fortlöpande information : www.alvraddarna.se

Placert regleringsmagasin - 90 km - avdare ålven blir frilagd, då bottenyta på försommare 10 m höjning och sänkning. 7420 ha mark överdäms - vinterbetesland för ren. Ytterligare spärrensar föreslås.

Placert regleringsmagasin - 120 km - större delen frilagd, då bottenyta på försommaren - 6 m höjning och sänkning. 9010 ha mark överdäms - vinterbetesland för ren. Sjön Vattensjöarna på omgivningarna föreslagna naturreservat

- teckenförklaring
- överdämt område
 - terrilagd älv
 - tunnel
 - kraftverk
 - spärrensar

TORRLAGDA ÄLVSTRÄCKOR: 127 km

Mest försärr OVERDÄMDA ÄLVSTRÄCKOR: 86 km

Praktiskt taget alla försärrsträckor uträderade?

Grundvattenförändr.	skogsmark:	9120 ha
ÖVERDÄMD	övrig mark:	12730 ha
Hur stora marker blir försärrade?	åker/äng:	580 ha

155 fastigheter/fritidshus MÅSTE FLYTTAS/RIVAS!

RSREGLERING: Rensande högvattentopp - par uteblir. Vad betyder det för vattenkvaliteten i älv - skärgård

KORTTIDSREGLERING: Vattnet släpps på dagen, hålls inne på natten = ständiga vattenståndsändringar - ökad erodering, steril strandzon; ökad dimbildning och nedisning vintertid. Osäkra, vattendränkta isar. Sämre syrsättning av vatt-net = sämre självreningsförmåga
FALLT ADELFISKE FORSTORT

Hur påverkas siklöjefisket? Sikfisket? All större sik re-produceras i älven (Piskenintendenten) Flyttas saltvatten-